

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศต่าง ๆ ในโลกล้วนแต่ปรารถนาที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศของตนทั้งสิ้น แต่วิธีการที่ใช้ย่อมแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ เพราะแต่ละประเทศย่อมจะมีลักษณะเฉพาะของตน ประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าจะมีวิธีการของคนอย่างหนึ่ง ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่ยากจนก็มีวิธีการของคนอีกอย่างหนึ่ง (วัน เคชพิชัย 2527 : 1) จากประสบการณ์ในหลายประเทศ ปรากฏว่าวิธีการที่ใช้ในการสร้างสรรค์ความเจริญของประเทศด้อยพัฒนานั้น วิธีการที่เรียกว่า "การพัฒนาชุมชน" เป็นวิธีการที่ดีที่สุด เพราะเป็นวิธีที่ค่อยทำค่อยไป สร้างความเจริญทางวัตถุพร้อม ๆ กับการพัฒนาตัวคนควบคู่กันไป ป้องกันไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนกับวัตถุ อันจะเป็นการป้องกันปัญหานานาประการไปในตัว (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2523 : หน้าคำนำ) ซึ่งลักษณะที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนดังกล่าวนั้น ชนิดา รัชพลเมือง (2526 : 46-47) ได้รวบรวมไว้ซึ่งแต่ละงานอาจมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้บางประการหรือทุกประการคือ

1. เป็นงานที่ประชาชน เป็นผู้ริเริ่มเอง หรืออาจ เน้นการที่บุคคลภายนอกมาช่วยทำให้ประชาชนมีการริเริ่ม

2. เป็นงานที่ยึดหลักการช่วยตนเอง คือ พยายามใช้ความรู้ความสามารถ ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน หากจะมีการช่วยเหลือจากภายนอกก็ เน้นการช่วยเหลือเพียง เพื่อให้เขาสามารถที่จะช่วยตนเองได้ การช่วยตนเองนี้รวมถึงการวางแผนและการลงมือกระทำการ เพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการของคน และของชุมชน

3. เป็นงานที่มุ่งพัฒนาคน เพื่อเป็นสื่อไปสู่การพัฒนาประเทศ คนที่มีคุณภาพคือคนที่จะสามารถพัฒนาความเจริญด้านอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น งานพัฒนาชุมชนจึงต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาความสามารถ และความ เชื่อของคนเอง รวมทั้งการใช้วิถีชีวิตแบบทำงานร่วมกัน และสร้างความผูกพันกับชุมชน

4. เป็นงานที่ใช้วิธีการให้การศึกษาและจัดระเบียบชุมชน สืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนต้องใช้วิธีให้การศึกษาแก่ประชาชนในทุกโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้เขาได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการของเขา ตลอดจนการจัดระเบียบชุมชน โดยการทำงานกลุ่ม เพื่อจะได้รู้วิธีแก้ปัญหาในอนาคตได้

5. เป็นงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแผน (Planned Change) งานพัฒนาชุมชนจะมีการกำหนดการเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบและทิศทางที่กำหนดไว้แล้ว โดยยึดถือสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนเป็นหลัก หรืออีกนัยหนึ่งสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน เป็นแนวในการวางแผนการเปลี่ยนแปลง
6. เป็นงานที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของประชาชน ว่าสามารถช่วยตนเอง และพัฒนาความรู้ความสามารถได้
7. เป็นงานที่ยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน งานพัฒนาจะทำงานกับทุกคน ทุกเพศ ทุกชั้นวรรณะ โดยเท่าเทียมกัน
8. เป็นงานที่มีความเชื่อถือความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคนิคพยายามนำเอาความรู้ ความคิด ความเจริญด้านต่าง ๆ มาเผยแพร่และใช้กับคนที่ต้องการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้มีความรู้และนำไปปฏิบัติ
9. เป็นงานที่มุ่งก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม โดยการพยายามให้ทุกคนในสังคมชีวิตความเป็นอยู่ การกินอยู่ การศึกษา มีความเท่าเทียมกันมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

สำหรับประเทศไทยซึ่ง เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาประเทศหนึ่งก็ได้ใช้วิธีการพัฒนาชุมชน มาเป็น เวลาช้านาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยในรัชกาลของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช (พ.ศ.1820-1860) ในสมัยนั้นวิธีการดำเนินงานส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาด้านวัตถุและจิตใจ ต่อมาสมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ.1991-2031) ได้มีการใช้คำว่า การพัฒนาท้องถิ่น หรือ บางครั้งก็ใช้คำว่า บูรณชนบท ในสมัยต่อมาก็ได้มีการใช้คำว่า พัฒนาชุมชน คือในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (กรมการพัฒนาชุมชน ม.ป.ป. : 1) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาชุมชนนั้นได้มีมา เป็นระยะเวลาอันยาวนาน และได้ดำเนินงานพัฒนาชุมชนมาอย่างค่อเนื่อง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของรัฐและเอกชนได้ร่วมมือช่วยซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนดังกล่าว (พรศักดิ์ อาษาสูงริด 2531 : 41) โดยเฉพาะชุมชนในชนบทมีความจำเป็นมาก เพราะถ้าชนบทอยู่ไม่ได้ เมืองก็อยู่ไม่ได้ (แก้ว ชาวหนู 2531 : 21) ด้วยเหตุนี้การพัฒนาชุมชนชนบทจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งคือการพัฒนาประเทศ ซึ่งในทางปฏิบัติในปัจจุบันนั้น แผนงานที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐภายใต้ความร่วมมือของประชาชนจะต้องร่วมมือประสานงานกันอย่างใกล้ชิดระหว่าง 6 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงพาณิชย์ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ 2532 : 68)

จะเห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการ เป็นกระทรวงหนึ่งที่มีส่วนรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ด้วยการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมด้านการ

ถ่ายทอดวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคม โดยเฉพาะปัจจุบันได้มีการมองเห็นประโยชน์ของการศึกษาในการพัฒนาสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการตระหนักถึงบทบาทของการศึกษาหรือโรงเรียนในการพัฒนาสังคมหรือชุมชนดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้มีโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ยากจน (กศ.พช.) เมื่อ พ.ศ. 2526 และกรมสามัญศึกษา ได้มีโครงการโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาชนบท (มพช.) เมื่อ พ.ศ. 2527 จนถึงปัจจุบัน ประกอบกับในปัจจุบันนี้สังคมในทุกระดับต่างก็มีความคาดหวังว่า สถาบันการศึกษาที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งหลายจะทำประโยชน์ให้กับสังคมและพัฒนาให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดี ช่วยกระตุ้นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทาง เศรษฐกิจ การเมือง และความเจริญทางด้าน เทคโนโลยีที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วยแล้ว ก็ยังทำให้มองเห็นความสำคัญของสถาบันการศึกษาที่มีต่อการพัฒนาชุมชนชนบทมากยิ่งขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน (ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ 2531 : 1) ดังที่ ปรีชา เศรษฐบุตร (2527 : 18-19) ได้กล่าวถึงความสำคัญและบทบาทของโรงเรียนหรือสถานศึกษาในท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาชุมชนดังกล่าวไว้ว่า

โรงเรียนหรือสถานศึกษาในท้องถิ่นถือว่าเป็นองค์การของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดและเป็นของชุมชนมากที่สุด เพราะโรงเรียนจะมีอยู่ทุกหนทุกแห่งที่มีชุมชน และเป็นองค์การที่ชุมชนให้ความไว้วางใจมาก เพราะมีหน้าที่ไปช่วยบุตรหลานอื่น เป็นที่รักของเขาให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น โรงเรียนน่าจะเป็นองค์การของรัฐที่ต้องดำเนินการหนึ่งในการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ โดยเฉพาะที่โรงเรียนตั้งอยู่ในตำบลกลางกร ครูก็คือกลุ่มคนที่สามารถ เข้ากับประชาชนได้มากที่สุด เพราะเกือบทุกหลังคาเรือนต้องมีเยาวชนที่อาศัยบริการการศึกษาจากโรงเรียน ดังนั้น ไม่ว่าโครงการพัฒนาชุมชนใด ๆ หากได้โรงเรียนในฐานะองค์การของรัฐและท้องถิ่น เข้าร่วมมีบทบาทแล้ว ก็ย่อมจะมีโอกาสประสบความสำเร็จดีขึ้น เพราะ

1. โรงเรียน เป็นแหล่งคัด เลือกคนให้ชุมชน เพราะโรงเรียน ดึงดูดความ ต้องการของชุมชน จึงมีหน้าที่รับผิดชอบคนจนกว่าจะถึง เวลาอันสมควร หรือมีความรู้ความสามารถพอสมควร โรงเรียนจึงจะปล่อย ให้คน เหล่านั้นออกสู่ชุมชน

2. โรงเรียน เป็นแหล่งพัฒนาคนให้แก่ชุมชน ตามกระบวนการ สังคมกรรม (Socialization) โรงเรียน เป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญ ในการ เปลี่ยนแปลงคน โดยรับ เด็กจากครอบครัวมาอยู่ในโรงเรียนระยะ หนึ่ง โรงเรียนจัดสิ่งที่มีคุณค่าให้ทุกวัน เปลี่ยนแปลงหล่อหลอมพฤติกรรม ของ เด็กให้ เป็นไปตามความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด

๓. โรงเรียนเป็นแหล่งรวมวิชาสาขาค่าง ๆ มีครูที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ หากโรงเรียนทำให้สมบูรณ์จริง ๆ โรงเรียนก็จะเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่อุตสาหกรรมได้ในแทบทุกอย่างที่จำเป็น

๔. โรงเรียนเป็นแหล่งถ่ายทอดวัฒนธรรม วัฒนธรรมถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชุมชนและทั้งชุมชนและโรงเรียนจะต้องช่วยกันบำรุงรักษา และโรงเรียนยังจะต้องเป็นผู้ถ่ายทอด หรือฟื้นฟูให้แก่เยาวชนอีกด้วย ให้เข้าใจความเป็นมาของประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของชุมชน

๕. โรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน เป็นสถานที่ของรัฐที่สร้างโดยมีภาษีของชุมชนนับว่าเป็นสมบัติส่วนรวม ในชุมชนที่มีอาคารและบริเวณพอที่จะเป็นที่ประชุม จัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การประชุมสัมมนาการดำเนินงานต่าง ๆ การประกอบพิธีทางศาสนา ฯลฯ หรือให้บริการด้านวัสดุอุปกรณ์

๖. โรงเรียน และ ชุมชน มีจุดหมายเดียวกันทั้งที่เป็นทางการและโดยสามัญสำนึกคือ พัฒนาคณะให้เป็นคนที่สมบูรณ์ สามารถจัดชุมชนช่วยเหลือชุมชน และดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีคุณค่าเป็นปกติสุข

โรงเรียนจึงนับได้ว่าเป็นแหล่งหนึ่งที่จะช่วยจัดการศึกษาที่อ่านจบประโยชน์ให้แก่ประชาชนตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายที่สำคัญคือเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาการทางสังคมและอาชีพของตนได้ตลอดชีวิต ด้วยเหตุนี้นโยบายของการจัดการศึกษาของรัฐจึงต้องการที่จะจัดโรงเรียนให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน (วิไล คังจิตสมคิด 2528 : 15) โดยเฉพาะโรงเรียนในระดับประถมศึกษาชั้นต้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการประถมศึกษาเป็นการศึกษาในระดับพื้นฐาน มีโรงเรียนเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ทั้งนี้เพราะโรงเรียนประถมศึกษามีเขตรับบริการครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527 : 121) ประกอบกับในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ต้องการ ให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนชุมชน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ปรับปรุงนโยบายให้ทุกโรงเรียนมีกิจกรรมในลักษณะของโรงเรียนชุมชนโดยไม่จำเป็นต้องได้รับการจัดตั้งเป็นโรงเรียนชุมชนเป็นการเฉพาะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526 : 26) ดังนั้นโรงเรียนประถมศึกษาจึงต้องมีบทบาท เป็นศูนย์กลางในการบริการและพัฒนาชุมชนไปในตัวด้วย

จากบทบาทของโรงเรียนโดยให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการพัฒนาชุมชนดังกล่าว บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ปฏิบัติงานได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษานั้นเอง (วีริช เตียงหงษากุล 2529 : 57) ซึ่งนอกเหนือจากหน้าที่สอนภายในโรงเรียนแล้ว ครูประถมศึกษาายังต้องมีบทบาทคือชุมชนภายนอกด้วย กล่าวคือจะต้องมีการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือประชาชนในชุมชน (สุวิณี มุทธเมธา 2524 : 14) ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจเป้าหมายของโรงเรียนและยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนของตน ดังนั้นครูจึงต้องทำความเข้าใจกับชุมชนที่ตนเองสอนอยู่ พยายามที่จะให้โรงเรียนได้รับใช้ชุมชนและสังคมส่วนรวม เพื่อที่จะได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนสื่อความคิดและความต้องการของชุมชนกับภายนอกและช่วยเหลือชุมชนในด้านต่าง ๆ เพราะงานของครูคือการให้ความรู้แก่มนุษย์ หรือการพัฒนาคน ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2523 : 20) ด้วยเหตุนี้ภาระของครูจึงต้องบริการชุมชนในด้านการให้การศึกษา ให้รู้จักร่วมมือร่วมใจกันที่จะสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของตน ไม่ทำคนให้เป็นปัญหาอันอาจก่อให้เกิดสภาพด้อยพัฒนาขึ้นได้ ซึ่งในความรู้สึกรวมของคนในชุมชนส่วนใหญ่ครูยังเป็นที่เคารพและศรัทธา มีความรู้ความสามารถให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ได้

จะเห็นได้ว่า ครูเป็นบุคลากรสำคัญกลุ่มหนึ่งที่รัฐได้ฝากความหวังเกี่ยวกับการที่จะเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ชนบท ทั้งนี้เพราะครูเป็นข้าราชการในโรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันหลักในท้องถิ่นชนบทที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่หน่วยงานอื่นเขาจะส่งเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรไปปฏิบัติงานเป็นครั้งคราวแล้วกลับออกไป แต่ครูจะต้องอยู่ในชุมชนนั้นตลอดไป หรือไม่ก็อยู่ในระยะเวลาที่ยาวนานพอสมควร จึงเข้าใจสภาพชุมชนได้อย่างแท้จริงและก็มีบทบาทหน้าที่พัฒนาชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งบทบาทของครูในการพัฒนาชุมชนนั้นก็เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชนในด้าน เศรษฐกิจและอาชีพ สังคมและวัฒนธรรม การสาธารณสุข และการเมืองการปกครองให้มีคุณภาพสูงขึ้นนั่นเอง ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษามบทบาทของครูในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว โดยเฉพาะบทบาทของครูโรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น ซึ่งหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นนี้เป็นหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดหมู่บ้านพัฒนาระดับเขตพัฒนาชุมชน มีจำนวน 9 เขตฯ ละ 1 หมู่บ้าน รวมเป็น 9 หมู่บ้าน และถือได้ว่าหมู่บ้านเหล่านี้ประสบความสำเร็จหรือบรรลุผลตามเป้าหมายของการพัฒนาชุมชนในระดับหนึ่ง โดยมีคุณสมบัติตามที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ในโครงการประกวดหมู่บ้านพัฒนาระดับเขต ประจำปี 2530-2531 คือ

1. ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น และคณะกรรมการหมู่บ้านมีความสนใจและต้องการสมัครเข้าร่วมการประกวด

2. ประชาชนและผู้นำในหมู่บ้านมีความกระตือรือร้นร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นของตน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ด้วยความสามารถและเสียสละในการปฏิบัติงาน

3. มีการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นลำดับตามการพัฒนาหมู่บ้าน คำมูล

4. ประชาชนมีความขยันหมั่นเพียร มีความสามัคคี ยึดมั่นในคุณธรรม และแบ่งกันไปประกอบกิจกรรมในทางที่ดีต่อชุมชน

5. เป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมและบ้านเรือนเป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ (กรมการพัฒนาชุมชน 2531 : 2)

เนื่องจากหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น เป็นชุมชนที่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนระดับหนึ่งดังกล่าว และความสำเร็จนี้เกิดจากการบริหารงาน การจัดรูปองค์กร การประสานงานระหว่างหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ทั้ง 6 กระทรวงหลัก ในลักษณะของโครงการพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกระทรวงหลักที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนด้วย ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อจะได้ทราบว่า การที่หมู่บ้านพัฒนาดีเด่นมีกิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่ดีจนได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดหมู่บ้านพัฒนาระดับเขตนั้น บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครู โรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นอย่างไร ครูได้ปฏิบัติความบทบาทดังกล่าวมาน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้างในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครู และจะมีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอย่างไร ผลจากการวิจัยจะช่วยให้ครูได้ปรับปรุงหรือเสริมสร้างบทบาทในการพัฒนาชุมชนของคนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครู โรงเรียนประถมศึกษาตามการรับรู้ของครูและคณะกรรมการหมู่บ้าน ในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น

2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของครูกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครู โรงเรียนประถมศึกษา

3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาตามการวิจัยของครูและคณะกรรมการหมู่บ้านในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษามบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในรอบปีการศึกษา 2530 และ 2531 ในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นทั้งหมดจำนวน 9 หมู่บ้านคือ

- 1.1 บ้านแหลมหัว จังหวัดชัยนาท
- 1.2 บ้านทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี
- 1.3 บ้านคอนใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา
- 1.4 บ้านหนองเขื่อนช้าง จังหวัดมหาสารคาม
- 1.5 บ้านท่าหลวง จังหวัดลพบุรี
- 1.6 บ้านหนองไม้กอง จังหวัดกำแพงเพชร
- 1.7 บ้านเกาะลอย จังหวัดราชบุรี
- 1.8 บ้านวัดเขา จังหวัดพังงา
- 1.9 บ้านศาลาคันรัก จังหวัดพัทลุง

2. บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

- 2.1 ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
- 2.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม
- 2.3 ด้านการสาธารณสุข
- 2.4 ด้านการเมืองการปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูและคณะกรรมการหมู่บ้านในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นระดับเขตพัฒนาชุมชน ประจำปี 2530-2531 ทั้งหมด 9 หมู่บ้าน จำนวน 214 คน ซึ่งแยกได้ดังนี้

1.1 ประชากรที่เป็นครู ได้แก่ ครูและผู้บริหารโรงเรียนที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นหรือมีเขตรบริการของโรงเรียนอยู่ในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นทั้งหมด 9 โรงเรียน จำนวน 128 คน

1.2 ประชากรที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น ทั้งหมด 9 หมู่บ้าน จำนวน 86 คน .

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 2 ชุดคือ ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามของครู ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งแบบสอบถามแต่ละชุดประกอบด้วย 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการสาธารณสุข และด้านการเมืองการปกครอง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษา และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าและแบบปลายเปิด

การสร้างแบบสอบถาม ได้จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและได้อาศัยแนวทางจากการจัดกิจกรรมตามหลักการ ขอบข่ายและวิธีดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ตลอดจนขอบข่ายของโครงการประกวดหมู่บ้านพัฒนาระดับเขตพัฒนาชุมชน มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ต่อจากนั้นก็ได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบ

แก้ไขข้อบกพร่องและความตรงตามเนื้อหา(Content Validity) แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับครู และคณะกรรมการหมู่บ้านในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่นระดับเขต ประจำปี 2528-2529 จำนวน 1 หมู่บ้าน เพื่อหาความเที่ยง(Reliability) ของแบบสอบถาม และนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มประชากรที่ศึกษาต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงเลขาธิการ คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และ อธิบดีกรมการปกครอง เพื่อขอความร่วมมือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามแก่ครูและคณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นกลุ่ม ประชากร ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test) แล้วนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บทบาทในการพัฒนาชุมชนของครู หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมโดยส่วนรวม ที่ครูโรงเรียนประถมศึกษาได้ปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาขึ้นในชุมชนในด้าน เศรษฐกิจและอาชีพ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการสาธารณสุข และด้านการเมืองการปกครอง

การรับรู้ หมายถึง การรับทราบ การยอมรับ และการสังเกตเห็นเกี่ยวกับบทบาท ในการพัฒนาชุมชนของครูโรงเรียนประถมศึกษาในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น

ครูโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ครูและผู้บริหารโรงเรียนที่ทำการสอนอยู่ใน โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น หรือมีเขตบริการของโรงเรียนอยู่ในหมู่บ้าน พัฒนาดีเด่น

คณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง องค์การในหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ 2457 ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งราษฎรเลือกตั้งประมาณ 5-9 คน แล้วแต่หมู่บ้านใหญ่หรือเล็ก อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

หมู่บ้านพัฒนาดีเด่น หมายถึง หมู่บ้านที่ได้รับรางวัลชนะเลิศจากการประกวดหมู่บ้านพัฒนาระดับเขตพัฒนาชุมชน ที่จัดโดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ประจำปี 2530-2531 ซึ่งมีทั้งหมด 9 เขต ๆ ละ 1 หมู่บ้าน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่าคำคอมที่ได้จากการสอบถามของครูและคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นคำคอมที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงและเป็นคำคอมที่เชื่อถือได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการปรับปรุงบทบาทของครู ในงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อมูลสำหรับประกอบการกำหนดลักษณะงานในด้านการพัฒนาชุมชนให้เหมาะสมกับงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา
3. ข้อเสนอแนะบางประการของคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นประโยชน์ต่อครู และคณะกรรมการหมู่บ้านในหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ไปได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนหรืออยู่ในเขตดูแลรับผิดชอบของคณะกรรมการหมู่บ้านนั้น ๆ ให้ได้รับการพัฒนายิ่งขึ้นต่อไป
4. เป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษาวิจัยของผู้ที่สนใจในเรื่องของการพัฒนาชุมชนหรืองานอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป